

Майя Пашенко

МОДУЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНА СИСТЕМА НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті розглянуто модульно-розвивальне навчання, яке підвищує якість підготовки майбутніх спеціалістів, формує та розвиває знання, вміння та навички на основі індивідуального підходу до особистості студента та створення умов для його самореалізації та активізації навчально-виховного процесу.

Ключові слова: модульно-розвивальне, активізація навчально-пізнавальної діяльності.

Активізувати навчальну діяльність – означає підвищити рівень самостійності студентів та сприйняття ними навчальної діяльності як внутрішньої потреби. Висуваються нові вимоги до ефективних педагогічних технологій. Ці вимоги успішно реалізуються з допомогою модульно-розвиваючого навчання. Основними елементами модульно-розвиваючого навчання є модульна структура навчальних курсів та рейтингова система оцінки знань.

Аналіз літератури (Б. Ф. Скінер, Дж. Расселд, П. А. Юцявичене) та досвіду в цьому напрямку дозволяє зробити висновок про тенденцію модуляризації системи вищої освіти більшості розвинутих країнах.

Модульна структура навчальних курсів передбачає розбивку навчальних курсів на цілком закінчені, взаємопов'язані модулі з чітко визначеними цілями, задачами, рівнями вивчення модулів та формами контролю.

Модульно-розвивальне навчання гармонійно поєднує навчальні, виховні та освітні завдання, спричиняє ситуацію, за якої особистість проявляє самоорганізацію розвитку професійне становлення.

Вихідною умовою впровадження модульно-розвивальної системи в освіті є наявність професійного технолога, а в ситуації фундаментального експерименту – кваліфікованого дослідника. Водночас педагогічні колективи уже сьогодні мають змогу на рівні передового досвіду втілювати окремі організаційні і методичні нововведення цієї системи. Таким чином, вимальовуються досить чіткі підстави визначення соціокультурної значущості розвивальних систем навчання та виховання для вітчизняної освіти.

По-перше, вони накреслюють магістральний шлях розвитку освіти, дозволяють систематизувати і упорядкувати процес новаторства, задають йому головні цілі та параметри розвитку.

По-друге, створюють ефективну технологію сучасної освіти, виступають основною формою нових загально-філософських і педагогічних теорій.

По-третє, допомагають вищій школі здійснювати соціокультурну переорієнтацію її діяльності.

По-четверте, на їх основі формуються у студентів системи цінностей.

Модульно-розвивальне навчання реформує не окремі аспекти, а всю освітню діяльність навчального закладу. Саме внаслідок своєї технологічності система модульно-розвивального навчання виступає як основа новаторського експериментування у вищій школі.

Перший незаперечний факт полягає в тому, що ця система дає змогу максимально реалізувати позитивний потенціал викладача та студента в розумовому, соціальному і духовному розвитку, внутрішньо мотивуючи їхню сумісну розвивальну взаємодію. Викладач, спираючись на відповідну теоретичну модель, у змозі структурувати соціально-культурний досвід на рівні знань, норм і цінностей, науковими засобами проектувати інформаційно-пізнавальну, нормативно-регуляційну і ціннісно-естетичну активність студентів і, нарешті, на практиці забезпечити прогресивне психосоціальне зростання учасників модульно-розвивального процесу.

Навчально-освітній процес набуває максимального соціалізуючого впливу на особистість, стимулює активність особистості. Саме завдяки модульним способам організації навчання воно є розвивальним у чотирьох основних вимірах:

- *психологічному* (повноцінне і психологічно вивірене зростання розумового, соціального і духовного потенціалу викладача та студента);
- *дидактичному* (взаємозалежний розвиток основних складових модульно-розвивального процесу: мети, завдань, змісту, форм, методів, засобів);
- *соціологічному* (неперервна розвивальна взаємодія осіб, груп, колективів);
- *ідеологічному* (прискорення соціально-культурного входження національної освіти до світового науково-освітнього простору, подальший розвиток та утвердження національної ідеї у галузі освіти).

Складність модульно-розвивальної системи полягає в інноваційній багатоваріантності технологій, що в сукупності забезпечують домінування:

- культурно-творчої функції освіти над пізнавально-інформаційною, інтенсивної розвивальної взаємодії викладача і студентів у навчанні над адміністративною;
- психолого-педагогічного змісту освітньої діяльності над навчально-предметним змістом;
- сценарних технік ведення навчального заняття над раціоналістичними моделями і схемами організації навчально-виховного процесу;

– об'єктивних і, зокрема, критеріально зорієнтованих показників психосоціального зростання особистості над суб'єктивними, споглядальними й процедурно невизначеними.

Модульно-розвивальна система має якісно відмінне від традиційної програмно-засобове забезпечення навчально-виховного процесу, що надбудовується над офіційно прийнятими у галузі освіти державними планами і навчальними програмами, підручниками і посібниками та передбачає створення граф-схеми навчальних курсів, наукових проектів змістовного модуля, навчальних сценаріїв модульних занять, розвивальних підручників.

До незаперечних здобутків модульно-розвивальної системи слід віднести те, що вона теоретично і технологічно розв'язує проблему внутрішньої вмотивованості навчально-освітньої діяльності викладача та студентів, вимагає від них максимальної пізнавально-регуляційної пошукової активності і самостійності.

Впровадження модульно-розвивальної системи передбачає перехід педагогічного колективу до нової організаційно-управлінської моделі вузів, перевагами якої є:

- єдність освітніх і науково-методичних підрозділів, що діють як система розвинених особистостей і наукових проектів;
- оптимальний за психофізіологічними і соціально-педагогічними критеріями розклад навчальних занять;
- стратегічно і тактично має місце управління розвитком навчальних закладів;
- домінуванням самоуправлінських процесів у педагогічному колективі внизу над власне управлінськими рішеннями, що надходять згори.

Основою паритетної освітньої діяльності викладача та студентів є їхня неперервна розвивальна взаємодія, яка спочатку проектується, а потім реалізується за допомогою набору інноваційних технологій. Прискорений розвиток особистості за нової освітньої системи забезпечується тим, що вони навчаються професійно працювати з психолого-педагогічним, освітнім і методичним різновидом змісту навчальних дисциплін.

Наукове проектування інноваційних навчальних програм організовується за рівнями, поетапно і покомпонентно.

Контроль засвоєння теоретичних знань та практичних навичок в процесі навчання та самопідготовки студентів є важливим етапом у формуванні творчої обдарованої особистості. Традиційна система контролю майже не передбачає рівномірного вивчення навчальних дисциплін на протязі семестрів і не стимулює студентів для більш глибокої самостійної підготовки. Вона, як правило, орієнтує їх на репродуктивне відтворення знань, та не враховує навчальну діяльність студентів за період навчання. Об'єктивність контролю іноді перетворюється у суб'єктивне

відношення, тому що на процес перевірки та оцінки знань впливають особисті якості викладача.

Одним із шляхів впровадження нових технологій навчання і підвищення активності студентів є впровадження рейтингу студентів за підсумками контролю їх успішності (модульно-рейтингова система – МРС).

Мета використання МРС – виробити порівняльну оцінку якості навчальної роботи студентів, стимулювати їх пізнавальну діяльність та методичну роботу викладачів.

Рейтингова система оцінки знань полягає в заміні традиційного дискретно-сесійного контролю на неперервний рейтинговий контроль.

Система рейтингового контролю знань має ціль:

- максимально індивідуалізувати навчання;
- активізувати самостійну роботу студентів;
- розвивати індивідуальне творче мислення студентів;
- сприяти підвищенню креативності всіх учасників педагогічного процесу.

Після аналізу впровадження МРС в навчальний процес з'явилась необхідність у використанні понять:

Модуль дисципліни – це структурно-логічний самостійний розділ дисципліни, який включає в себе теоретичний курс разом з індивідуальними завданнями тощо.

Трудомісткість дисципліни – максимальна оцінка (в балах), яку може отримати студент з даної дисципліни, прямо пропорційна загальній кількості годин за навчальним планом.

Рейтинг студента з дисципліни – це сумарна кількість балів, яку він отримав при виконанні завдань, передбачених робочою програмою даної дисципліни.

Рейтинг студента – підсумкова оцінка роботи студента (в балах) з усіх дисциплін за певний період його навчання.

Для впровадження МРС пропонується:

- провести розподіл кожної навчальної дисципліни на структурно-логічні самостійні модулі;
- визначити рівень засвоєння матеріалу після закінчення вивчення кожного модуля з проставленням рейтингової оцінки по модулю.
- проставити підсумкову оцінку по предмету за сукупністю рейтингових оцінок у семестрі (по модулях) і в результаті сесійного контролю.

1. Трудомісткість дисципліни (ТД) підраховується перемноженням загальної кількості годин за навчальним планом на коефіцієнт «5» («5» – вища оцінка діючої системи оцінки знань).

2. Рейтинг по дисципліні «фізична культура» визначається множенням числа годин на 2.

3. Рейтинг студента складається з відповідної кількості балів отриманих ним з усіх дисциплін за знання теоретичного матеріалу, якість і своєчасність виконання практичних і лабораторних робіт, участь у предметних олімпіадах, і визначається після завершення кожного семестру. При цьому враховуються бали, які були набрані в попередніх семестрах.

4. За участь в предметних олімпіадах, конкурсах студент може отримати:

- за зайняте I місце – 20 % від ТД;
- за зайняте II місце – 15 % від ТД;
- за зайняте III місце – 10 % від ТД.

5. Рейтинг студента (в балах) визначається тільки за результатами його роботи на протязі навчального семестру.

6. У випадку несвоєчасної здачі окремих видів навчальних завдань: передбачених модулем, він зобов'язаний здати їх до початку наступного заняття (у дні установлені викладачем). В цьому випадку рейтингова оцінка зменшується наполовину за дані види роботи.

7. По закінченні навчального семестру і здачі тем визначається середньо-виважений рейтинг кожного студента.

Модульно-розвивальна система навчання потребує значної перебудови не тільки викладача, а й студента. Викладач повинен не лише турбуватися про реалізацію соціального потенціалу студентів, а й конструювати перебіг психологічної організації їхнього внутрішнього світу. Тому навчання треба розпочинати зі створення ситуації вибору, ситуацій критичних, спонукаючи до пошуку шляхів і засобів, створення кульмінації радості успіху.

Ефективність навчання залежить від рівня активності студентів в самостійній пізнавальній діяльності, яка пов'язана з майбутньою професією. Перед навчанням стоїть мета: сформувати такі види діяльності, які включають систему знань і забезпечують їх застосування на практиці.

Основним компонентом педагогічного процесу на основі модульного навчання є систематизація знань студентів, яка забезпечується розбиттям навчального матеріалу на замкнуті блоки, що вивчаються послідовно.

Модуль є формою організації навчання та засобом навчання і має такі особливості:

- активізацію пізнавальної діяльності;
- результативність діяльності.

Модульне навчання передбачає розбивку курсу дисципліни на окремі складові частини – модулі:

- синтетичний характер лекції;
- проведення лекцій проблемного характеру;
- розподіл навчальних груп на малі групи, кожній з яких пропонується професійна задача (проведення частини лекцій чи

практичних занять);

– постановка викладачем питань, які вимагають роботи з навчальною та додатковою літературою;

– проведення різноманітного систематичного контролю;

– впровадження системи оцінювання результатів навчання.

Модульно-розвивальне навчання підвищує якість підготовки майбутніх спеціалістів, формує та розвиває знання, вміння та навички на основі індивідуального підходу до особистості студента, та створення умов для його самореалізації та активізації навчально-виховного процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пащенко М. І. Вплив модульного навчання на виховання самостійності учнів у навчанні / М. І. Пащенко // Виховання в сучасному освітньому просторі / Інститут проблем виховання НПН України. – 1997. – 120 с.
2. Пащенко М. І. Модульні програми в навчально-виховному процесі / М. І. Пащенко // Рідна школа. – 2000. – № 2.
3. Красноштан І. В. Інноваційні технології навчання : словник-довідник / І. В. Красноштан, М. І. Пащенко, В. В. Макарчук. – Умань : ПП Жовтий, 2010. – 194 с.